

Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guide per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>

B/S

2149-19493

#

Cicera

1950

par Ostensio Landi

CICERO

RELEG

T V S.

&

CICERO

REVOCA

T V S.

Dialogi festiuissimi.

VIRTYE DVCE\$

COMITE FORTVNA.

APVD SEB. GRYPHIUM
LVGDVNI,
1534.

P O M P O N I O T R I V V L T I O

H. A. S. D.

OSTEAQVAM mihi nunciatum est amplitudinē tuam morbo implicitam esse, existis maui pro mea in te, Triuul-
tiumq; nomen singulari obser-
uantia, non alienum me facturum, si de al-
leuando isto tuo morbo cogitarem. Mitto
itaq; hasce facetas narrationes, quas, si eo
uerborum splendore non exornauimus (ut
par erat) pro tua incredibili facilitate ignos-
sci peruelim. Vale.

DIALOGVS

LEPIDISSIMVS, CVI
titulus Cicero Relegatus, adiecta in calce
cius Reuocatione. Ad excellentiss.
uirum Pomponium
Triuultium.

BELLINZONAM con
cesseram ego & Iulius
Quercens, à cuius latere,
ob excellens ingeniū exis
tiamq; doctrinam, ne las
tum quidem culmū æquo
animo discedere possum: Cum subito alla
tæ sunt à Philocalo literæ, quibus signifi
cabat Philoponū clarissimum splendidissi
mumq; nostræ urbis ciuem totius corporis
doloribus oppressum, misere spiritum du
cere. Quo nūcio ita acerbè perculsi sumus,
ut parum abfuerit, quin à mente destitue
remur: statimq; repudiato consilio, quod
prius intenderamus, illic in amœnissimis
hortis, quos defendente Lucio superiore
anno recuperauimus, æstiuâ tempora tra
ducendi; Tanta animos nostros incessit ur
bis

a 2 . bis

bis cupiditas, ut nulli necque remi, necque uen-
 ti satisfacere posse uiderentur: oborta loci,
 in quo eramus, infinita non dicam satietate
 (leuius enim est quam dolor noster deposcat)
 sed maleuolentia, sed odio, ita ut disturba-
 tum, ac multis locis conuestitum locum
 illum uidere cuperemus. Sic enim nobis
 (nescio qua ratione) persuaseramus, non tam
 grauiter Philoponum ægrotaturum, si illi
 frequentes adfuissimus, ut nobis in more po-
 situm erat, Nullum enim prætermitteba-
 mus diem cum in urbe essemus, quin ad illum
 familiarissime uentitaremus, horasque mul-
 tas suauissimo sermone consumeremus. Ea
 est mehercule hominis suauitas, non mores, ut
 illius consuetudinem omnibus præfecturis
 facile anteponam: malimque cum illo esse,
 quam in beatas insulas deportari. In urbem
 itaque uenimus: cumque nihil nobis potius
 aut antiquius esset, quam ut illum conue-
 niremus, recta ad eius ædes, quas magnifi-
 ce ædificauit, proficiscimur: Sed forte no-
 bis illius pueri occurrunt, herumque suum
 apud Archintum esse nuntiant: ita medicos
 quos sibi accersuerat, consuluisse: tum
 quod ea pars urbis multo salubrior sit: tum
 quod

quòd hortum domus illa habeat, qui nulla parte celebratissimis cedat. Illo mox iter conuertimus: cumq; fores occlusas offendissemus, ualideq; dudum pultauissemus, coepimus ihs, qui intus erat, de uia clamare: Tandem in aedes intromissi, ad eiusq; cubiculum, quod in interiori aedium parte erat, deducti, uisi sumus in Elysios campos peruenisse. Nulla solitudo, nullae sordes, nulla moeroris, aut tristitiae indicia: cedros incenderant, suauissimisq; odoribus omnia asperferant, flores undiq;: Caelati argenti, signorum, stragulae uestis, Corinthiorumq; uasorum ornatum conspeximus cubiculum, totaq; domus symphonie cantu percrepabat. Circum uero lectu corona lectissimorum, doctissimorumq; hominum, qui de uarijs rebus colloquebantur. Aderat in primis Hieronymus Seripandus, una cum amantissimo fratre Antonio Seripando: in quibus omnia sunt, quae aut Fortuna hominibus, aut natura largitur: prope illos sedebat M. Antonius Caimus, iuuenis & domi nobilis, & apud Gallos, propter uirtute, splendidus, & gratiosus: ab illius dextera assidebat Hieremias Landus omnibus rebus or-

natissimus, suiq; Eremitani sodalitij splendor ac decus: ab altera parte sedebat Cæsar Casatus, homo disertus, & omni doctrina ac uirtute ornatus: non longe aberat Gaudentius Merula, omni lepore affluens & gratia: ab illius dextra, si recte cõmeminuerat Hieronymus Garbagnanus, uir grauiissimus atq; honestissimus: hunc sequebatur Bassianus Landus, omnium quos unq; uiderim ingeniosissimus ac eloquentissimus: deinde P. Antonius Chioccha, uir ad pericula fortis, ad usum ac disciplinam peritus, ad consilia prudens, ad casum fortunamq; felix: dein Franciscus Piochetus, homo frugi, & in omnibus uitæ partibus moderatus, ac temperans, plenus pudoris, plenus officij, plenus religionis: ab illius dextro latere Octauianus Vosascus, cum Aphricano Boëtho, qui & cæteris ornamentis, & existimatione innocentia maxime florent. His medius (nisi me animus fallit) interiectus erat Gulielmus Seua, uir admodum honestus, Gallicæq; probitatis plurimum in se habens: aderat etiam Augustinus Mainardus, pietate & doctrina Clarus, Galeacius Gropellus, iuris peritus,

Clau

Cladius Figonus, Laura Barbatuſ, uiri clariffimi & in omni doctrinæ genere excellentes. Hi omnes illum inuiferant, ut ſua officia, ſtudia, cogitationes, uoluntatem denique omnem deferrent, & morbum facietis narrationibus, aut lepidis fabellis alleuarent: tantumque iam effecerant, ut altera quartana deceſſiſſet, articulorumque dolores, quos intenſiſſimos pertulerat, facti ſint remiſſiores. Vbi nos adueniſſe conſpexerunt, ilico magna facta eſt conſurrectio: nemo fuit qui nobis caput non aperuerit, amantiſſimeque diſſuauiatuſ ſit: nemo non dextram iunxit: quiſque rogabat, magnopereque cõtendebat, ut propè illos ſederemus. Quid quæriſ? Si Deus aliquiſ e cœlo in terras illapſuſ fuiſſet, non pluſ honoris habituruſ erat. Aſſedimus inter Caimum & Hieremiam, tum quòd illos nobis uoluntate, animo, ſententiæque coniunctiores exiſtimaremus: tum quòd diſertos ac facetos iamdudum cognouiſſemus. Philoponuſ uero, qui noſtro aduentu planè recreatuſ uidebatur, in me oſ ſuũ obuertens, gratulor, inquit, quod Dei opt. Maximi benignitate ad noſ, tui amantiſſimoſ, cupidiffimoſque, ſaluſ & incolumiſ redieris.

ris:eram mehercule (ut nihil dissimulem, nihilq; obtegam) in magno tui desiderio: neq; solus ego, sed familiares omnes, ut pro alijs etiam affirmem, quod mihi non temere uideor facere, cum illorum omnes sensus teneam. Equidem facile nunc in animum induco meum, posse nullo negotio sic morbum istum, qui me hoc triduum acriter torfit, depellere, ut nullæ reliquæ, nullaq; uestigia appareant. Sed quæso te, quid mihi noui affers ex ea regione, quæ rerum nouarû plenissima esse solet? Cui ego, postquam ingêtes, & mirificas egi gratias, de illa sua, quam in me ornatissimis uerbis declarauerat uoluntate, nihil me noui afferre dixi, præter Ciceronis libros de Gloria, & selectiores aliquot orationes castigatissimas. Quo nuncio existimabam omnes præ nimia lætitia mentis parum compotes futuros. Sed me spes mea egregie frustrata est: Tantum abest, ut illorû quisquàm, præter duos, aut ad summum tres, lætaretur: ut omnino uiderer magnam aliquam futuram cladem, aut supremum aliquod exitiû nunciauisse. Augebat admirationem meam, quod illic Ciceronis statuam, adfabre factam, erectam uiderem

uiderem, uiferenturq; passim in eo cubiculo Ciceronis opera, uarijs Typis excusa. Ipse uero Philoponus in manus haberet Ciceronis officia, quæ Gryphius, librariorum impressorum Magister diligentiss. excuderat. Ob id stomachi plenus, ad Eremitanum me conuerto, quem Ciceronianissimum existimabam, petoq; cur mihi non gratuletur, laudetq; fortunas meas; curq; se ad gratiarum actionem non comparet, qui tam amplum thesaurum attulisset. Tum ille subridens, Gratularer, inquit, totusq; in gratiarum actione essem, si Theologum aliquem attulisses, qui diuinæ philosophiæ subobscura mihi elucidaret, qui me ad diuina inflammaret, & rerum mundanarum curam ac sollicitudinem è pectore amoueret, qui animi fastum & tumorem abstergeret. Ego certe, ut quod sentio ingenuè, ac liberè dicā, nihil posse pestilentius legi arbitror. Neque me solum in hac hæresi esse existimes: ita sentiunt pleriq; omnes qui sani sunt. Cum nos uideret Philoponus altercationibus incauuisse, ueritus ne res ad conuitia perueniret, à quibus non procul aberat, constituit ut suam quisq; efferret sententiam, planumq;

omnibus faceret, quam animo de Cicerone conceptam haberet opinionem. Itaque prior rogatus est Africanus, suam ut diceret sententiam: sicque sermones (quanquam id egre facere uideretur) auspicatus est. A P H R I C A N V S. Nisi uestra autoritas, quae grauiſſima est, tantum haberet apud me ponderis, quantum par est ut habeat, nunquam adduci potuissem, ut in tam celebri consessu meam afferrem opinionem: Vereor enim clarissimi uiri, ne si quod sentiam aperte dixerō, multorum animi offendantur, à meoque abalienentur. Sin uero aliter atque sentio dicam, conscientia, quae pro mille testibus esse solet, me perpetuo urgebit, & diuexabit. Itaque dum in dubio sum, sentio me huc atque illuc rapi: Vester tamen iucundissimus conspectus facit, ut minus perturbato sim animo, speremque uos æqui bonique consulturos, quidquid à me in praesentia dicetur. Iniecta est etiam spes ex omnium mirifica indole, ut si ulla fiat oratione mea in animis uestris offensusio, facile tamen possit illorum abalienata uoluntas recolligi. Fatebor primum me priusquam ex ephebis excederem, multam operam dedisse, multumque industriae in eo legenda

legendo posuisse, multa selegisse, plurima obseruasse, idque factum non mea sponte, non meo iudicio, sed patris mei, cui semper obsequentis. esse studui, Imperio & uoluntate. Sed postquam licitum mihi fuit meo uere uere modo, neque patris imperium aut magistri metus prohiberet, coepi angue peius illum odisse, dictionem non probare, uitam illius detestari, uereri que, ne assidua lectione, ita, ut saepe fit, contaminarer, laborandum que & mihi aliquando eo morbo esset, quo illum plus caeteris laborasse uideor mihi saepius animaduertisse, nempe gloriae nimia cupiditate: nihil enim est quod tantopere ab auctoribus nostrae persuasionis detestetur. Citabo aliquot Ciceronis loca, unde id colligo, ostendam que neminem unquam fuisse gloriae tam cupidum, tam sitientem honorum, tam ambitiosum, tam cupide populares auras captantem, efficiam que ut suo ipsius testimonio se iugulet, suis que se conficiat decretis. Itaque legite epistolam, uel potius alias lectam in memoriam reuocate, quam Dolo bellae scribit, ubi se magno fatetur cumulari gaudio, quod uulgo hominum opinio illum suis laudibus socium adscriberet, neminem que

nemq̄ dubitare, quin eius præceptis atque consilijs præstantissimum ciuem, singulas remq̄ se præberet Consullem. Satis esse posset hic locus ad ostendendum, quanta gloriæ cupiditate efferatur. Sed hoc non contentus, ad reliqua pergam: In eadem epistola de seipso loquens, sum enim, inquit, audior q̄ satis est gloriæ. In epistola ad Atticum purgat se ambitionis suæ, quod diuina res sit honor: Legite epistolam, quam X V. Familiarium Luceio scriptam reliquit: ibi illam suam gloriæ nimiam appetentiam intelligetis: cum tot tantisque uerbis contendant in eius scripta referri, & quos ille dissipauerat rumusculos resq̄ à se parum præclare gestas illius monumentis consignari. X V. Famil. quàm inaniter exultat quòd à Catone laudatissimo uiro laudatus fuisset: quàm putidè iactitabat se ab Octauio patrem appellatum. Præter hæc, non ne Attico mandat, ut liber quem de suis temporibus scripserat, & Athenis, & in cæteris Græciæ oppidis adseruaretur, quò sui nominis memoria prorogaretur. Neq̄ uelim uos existimare, me primum ita coepisse sentire: Brutus uir sapientissimus de eodem crimine

mine illum accusauit . Sed quid unum aut alterum locum cito? pleni sunt illius libri. Sed quantum ego existimo , laudi sibi ducebat, uideri gloriæ cupidum . Nam pro lege Manilia Romanos laudaturus , hinc laudū initium facit, quod plusq̃ cæteræ nationes gloriæ appetentes, laudisq̃ auidi essent . Si quæ citauit loca , uobis non satis planum id fecerint, legite initium secundi libri de Diuinatione, ubi à se editos libros recenset; legite epistolam quam v i. Famil. ad Leptam scribit . Audet tamen os impudens primo Tusculan . philosophos nimia gloriæ cupiditate præstringere, Marcoq̃ Catoni in hæc sententiam scribere : Si quisquam fuit unq̃ remotus & natura, & magis etiam , ut mihi quidem sentire uideor, ratione, atque doctrina, ab inani laude, & sermonibus uulgi, ego profecto is sum, Cum tamen nihil aliud uenetur , atq̃ omnibus uestigijs persequatur. Risi, mehercle, cum primum eum locum legi, & solutius risi , quàm esset fortasse è dignitate mea. Sed quis tam ἀγλασος , qui rē sic ridiculam non rideat , simul & hominis incredibilem audaciam flagris dignam non censeat? Hic cum dicendi finem fecisset

Aphri

Aphricanus, Seripandus, qui solitus erat Ciceronem semper in sinu gestare, illumq; passim pleno ore dilaudare, uisus est grauius ter cōmotus, totusq; rubore perfusus: Næ tu, inquit, Aphricane facis ut gratum hominem, officijq; in se collati memorem des cet, qui ita illū discerpas, quo magistro tam plane & pure loqui, sic grauius & copiose didicisti. Quid si n̄, quos tu optimis disciplinis, sanctissimisq; præceptionibus instruxisti, parem tibi gratiam referrent: Non ne tu illos scelestissimos diceres: Non ne flagitiosissimos ubiq; prædicares: Cui Aphricanus respondit, se nihil Ciceroni acceptū referre, suæ (qualiscunq; esset) eruditionis neque quicq; solidæ doctrinæ in eo autoreprehendisse. Istuc ipsum cœpit affirmare Merula, seq; non legisse dicebat autorem tam incōstantem, tam ieiunum, sic languidum & dissolutum: qui sibi ipsi tantopere aduersaretur, & pugnantia loqueret. Bone Deus, quot ille citabat testimonia, ea promptitudine & linguæ celeritate, ac si de scripto pronunciauisset. An non, dicebat Merula, hæc est inconstantia non ferenda, quando primo de Finibus Latinam linguam nō modo

non

non inopem esse, sed Græca locupletio-
 rem: Ad Quintum fratrem diuersum sentit, Græ-
 cisq; accepta fert omnia. In oratione pro
 A. Cecinna Latinam prædicat inopem.
 I I. Tuscul. Græcam uerborum penuria la-
 borare scripsit. Diuinationem modo tollit,
 modo confirmat. Peccata nunc paria dicit,
 nunc imparia. Primo de natura Deorum,
 Deos inuisibiles; in libro de Vniuersitate,
 uisibiles cõtendit. Pro A. Cecinna exilium
 nõ supplicium, sed profugium supplicijq;
 portum uocat; In Paradoxis scelerum pœ-
 nam appellat. Quinto Finibus Platonis &
 Pythagoræ peregrinationes magnificis qui-
 busdam uerbis uidetur uehementer proba-
 re; In epistola ad Cælium, peregrinationem
 fordida[m] uocat, eleuat, & damnat. X I I I.
 Famil. Terentiam laudibus in cœlum ferre
 uidetur; ad Atticum & uituperat, & sce-
 late fecisse cum Attico expostulat. Famil.
 X I I, ad Cassium scribens, Cæsarem impu-
 rum appellat, multisq; modis in Officijs, &
 alijs locis conscindit; eundem laudat, scri-
 bens ad Q. Ligarium, ad Atticum, in ora-
 tione pro M. Marcello, pro Deiotaro, in eo
 miraculã indolem, multaq; à Cæsare in eum
 profecta

profecta studia & officia commemorat. Sic enim inquit in epistola quadā, Nihil unquā mihi uenit in mentem optare quod Cæsar ultro non detulerit. Lepidum & laudat & uituperat. III. de Oratore, multus est in laudando Socrate; Quinto Tuscul. multus in uituperando. III. de Oratore Hortensium multis ornat laudibus, idem facit in Verrinis; pro Roscio. Eundē sæpenumero lae-
 rat. Pro A. Cluentio Verrem prætorem urbanum, sanctissimū & diligentissimum appellat; quem suis turbulentis actionibus exagitauerat. Primo de natura Deorū uituperijs poëtas afficit, quos & laudat, & defendit, eorumquē testimonio ad sua confir-
 manda ac stabilienda usus est. III. de Natura Deorum fabulas oppugnat, cum tamen sæpe ad illas cōfugiat: Nam in Verrinis ad fabulas confugit. III. Tuscul. narrat satis fuisse, cur Niobe lapidea, cur Hecuba in canem conuersa. Primo de Officijs Peripateticos uexat; eosdem celebrat pro Aulo Cæcinnâ. Iuris prudentiam euehit, quam interdum irridet. Longum esset omnia percensere. Hæc in præsentia succurrerunt, quæ ut illū de manibus posuerim, interdixerimquē,
 ne meum

ne meum posthac tectum subire audeat, effecerunt. Quid enim mihi lucri esse possit cum Eurippo: Cur enim Eurippum non appellem, hominem incōstantem, qui nunquam eundem uitæ tenorem seruet, qui modo harum, modo illarum partium sit, qui pro sua libidine & laudet, & ignominia afficiat: Da ueniam Caime, si te offendo, si in tuum Ciceronem sim tam accerbis. Scio te à puero concupiuisse semper Ciceronianum & esse, & uideri. Ego quoque olim, priusquam in familiaritatem M. Guarini mei uenirem, & laudassem & uehementissime comprobassem: nunc, & si maxime uelim, non possim. Quin tu quoque, si sapias, abijce nebulonem illum litigiosum, omnium scelerum maculis notatissimum. Plus (quod mihi uelim adfirmanti credas) & fructus & uoluptatis è quouis alio autore (quamuis obscuro) percipies. Attende quaeso animum ingentissimè sine Caime, & uide quotquot Ciceronem sibi imitandum proposuerunt, si non omnes sunt aridi, ieiuni, squallidi, meticulosi, exanguis, sine neruis, sine coloribus, aut steriles, aut imbecillum partum edentes. Vis incipiam ab illo præstantissimo ciue nostro Gual-

b terio

terio Corbetta: quid ille nobis profuit suo Cicerone, quem in succum & sanguinem uertit? Quid illi duo pontificij collegij: rion ne ferè steriles sunt? Consenuerunt tamen in Cicerone. Quid excellentissimus Iulius Camillus, uir planè candidus, cum totus in Ciceronis lectione conquiescat? Quid Romulus Amasæus præceptor colendissimus? Quid Flaminius? Quid Nicol. Beraldus? Quid ille Rhetor Maclinienis? Quid Nicolaus Regius, iuuenis felicissimo ingenio, expromptaq; memoria. de quo præclara sperarem, nisi in Ciceronianorum castra nõ explorator, sed trãfuga se recepisset? Quid? (admoue mihi aurẽ, ne illis rubores enjciã) Quid Seripandi summi Ciceroniani afferunt, quod nostrã studia iuuare, & promouere possit? Ab alia parte illos statue, qui Ciceroniani nec sunt, nec uideri uolunt. Incipe, si placet, ab insigni Theologo, sanctissimoq; uiro Iacobo Fabro, quantum suis laboribus, quantum sua industria profuit? Non minus studiosorũ rationibus conduxit boni Erasmi uirtus, ac solertia, qui ingenij sui monumētis omniũ bibliothecas auxit, uel potius referfit, ornauit, illustrauit. Quãtum
rem

rem literariam promouit Budæus, uir honestissimus, totoq; orbe clarus? Ut nos iuuit Alciatus: quanquam de illo nondū habeo constitutum, in qua classe reponam. Cum illius epistolas lego, nihil tam Ciceronianum uidetur. Reliqua quæ diuinitus scripta reliquit, nō ita mihi uidentur Ciceronē redolere. Hoc mihi saltem persuasissimū est, inter illos numerandū, qui parentibus lætitiā, sibi opes & gratiam, patrię nostrę & posteris gloriā afferre possunt. Quātas nobis attulit cōmoditates consumatissimus Cælius Rhodiginus, Baptista pius, Leonicus, Stephanus Nīger ciuis noster, & in Græcis literis præceptor nō poenitendus? Petrus Grauina summo ingenio prudentiaq; præditus, Augustinus Eugubinus, doctrina, integritate, uirtute, constantiaq; singulari, Aegidius Vanninius, Ambrosius Caballus, uiri ornatissimi. Vides Caimē, plures esse qui à Cicerone dissentiant, quā qui sectentur, & ambiant. Certe, inquit ridens, nā si mihi Ciceroniani recensendi sint, amplior fortasse numerus fuerit. Per me quidem liceat, inquit Merula. Tum Caimus sic ordiri cœpit: Ego primū

b 2 Fran

Franciscum Cassanum, qui medicinam Latinis literis illustrat, & proficitur in Ticinensi nostra academia, inter Ciceronianos colloco. Post illum Albutium ciuē nostrū; deinde Hieremiam, quanquā nunc Ciceroni infensum esse simulet. Risimus hic omnes, amiceq; & peramanter Caimum monuimus, ne hominem dialecticum in certamen prouocaret. Videbāt omnes haud obscure illi bilem in nasum concitam. Timens itaq; Philoponus ne dies altercatione consumeretur, rogat Caimum à texendo catalogo, quem instituerat, desistat: sinatq; alios suam sententiam afferre: nisi ipse quippiam haberet, quod ad rē faceret. Vñ sum est Caimo non satis opportunum eo tempore Ciceronem ornare, aut tueri, tot uiris præsensibus, nec obscure iniquis, nec dissimulante infensis. Barbato mandatum est, ut quid de Cicerone existimaret, palā faceret. BARBATUS. Si me de Baldo, aut Bartolo, quos assidue uerso, rogauissetis, non omnino desperarem, quin si nō ex omni, aliqua saltem ex parte uobis satisfacere possem: neque id mihi arroganter assumere uideor, quando in hīs studijs meliores annos cōsumpserim.

Dicam

Dicam tamen quid de uiris clarissimis au-
 diuerim. Cum essem penè puer, delectabar
 plurimum consuetudine Alexij Benefiæ, &
 Dominici Landi, quos inter se hac de re col-
 loquentes sæpius audiui. Illi (nisi me fallit
 memoriæ sensus) bipedum omnium nequis-
 simum fuisse existimabant, seditionum omnium
 & escam, & flabellum: Pacis, legum, iudicio-
 rum, ocij, bonorumque omnium hostem. Cum
 iræ essent inter ipsum & Antonium, facile
 redissent in gratiam, si Cicero uoluisset. Sic
 enim ille in septima actione: Pacem cum M.
 Antonio esse nolo. Addebant præter hæc
 rei æquitatem gratiæ postponere solitum,
 & animo fuisse ita simulato, ut cum cuperet
 plura uerbis, quàm re ipsa præstare, uteretur
 nota quapiam, qua intelligeretur ex animo
 id petere. Hæc dicebant se colligere ex epi-
 stola quam XIII. Famil. ad Valerium scri-
 bit. Cum hæc ego attentè colligerem: sensi
 me inflammatum cupiditate legendi. Non
 enim facile mihi (quanquam illorum auto-
 ritatem grauissimam, testimoniumque reli-
 giosissimum existimarem) persuadere pote-
 ram, ita esse, quemadmodum illi prædica-
 bant. Legi itaque, & utinam non legissem, sta-

tim ex illius oratione, quæ plus loquentiæ,
 quàm eloquentiæ uidebatur habere, depre-
 hendi in eo multa esse, quæ nostræ persuas-
 sioni aduersarentur : ut in libris de Diuina-
 tione, de Fato, III, Officiorum, in oratione
 pro A. Cluentio, cognoui etiam illum solis-
 tum fuisse amicitias ex utilitate metiri: quã-
 quàm II, de Finibus diuersum præceperit.
 Cognoui præterea in eo malam mentē, ma-
 lumq; animum. Epistola quã ad Lentulum
 scribit, illam dico, quæ est uoluminis instar,
 suæ iniquæ, ac peruersæ uoluntatis indicatiū
 nō obscurum mihi exhibuit. Omitto quod
 exiliū poena mulctatus sit, quòd grauissimis
 criminibus fuerit ab hominibus spectatæ
 fidei accusatus. Ego illum existimo perini-
 quum, & ultorem crudelissimum fuisse, in-
 signi turpitudine notatum, dedecore atque
 infamia adopertum, præposterū, ac peruers-
 sum, qui ad omnem malitiam & fraudē men-
 tem uersaret : & uitia, quæ à natura haberet
 plurima, etiam studio atque artificio quo-
 dam malitiæ condiret. In iudicijs corrup-
 pendis exercitatissimū, immani, importu-
 na, accerbaq; natura, totū ex fraude, & men-
 dacio factum : impudentissimum, auarum,
 petulan

petulantem, & improbum scurram: à quo
 omnis fraus, omnes insidiæ, omnesq; nasce-
 rentur circumscriptiones: perdita nequitia,
 libidine effrenata, ac indomita. Criminos-
 sum, turbulentum, ueteratorem, periculo-
 sum, nec minus nigrum, nec minus confi-
 dentem Phormione Terentiano fuisse pu-
 to. Adde iuris imperitum, summæ impro-
 bitatis: neque animi, neque consilij satis ha-
 bentem: assentatorem, concitum ad rixas,
 ineptum, ac stultum: minacem, & arrogan-
 tem: contumacem, insolentem, superbum,
 ad fallendum paratissimum: Reipub. ruinã,
 & tempestatem: furem, sacrilegum, ad ciuile
 latrocinium natũ. Duo Ciceronis loca præ-
 sertim me mouerunt, effeceruntq; ut illum
 crederem flagitiorum uitiorumq; omnium
 principem: Epistola VII. secundĩ libri ad
 Atticum, in qua præter alia se mira ad liti-
 gandũ alacritate dicit: & quando cõmemo-
 rat, cupere se ciuium suorum, quos aliquan-
 do carissimos habuisset, quiq; de eo optime
 meriti fuissent, naufragia ex terra intueri, &
 maris turbulentos fluctus audire quietus.
 Non poterunt istæ efficere, ut illum cru-
 delem, perfidum, iuris, pudoris, ac officij

nescium existimē: Nondum uidebatur conuiciandi finem facturus nisi Vosascus, & Hieremias, qui semper intentissimis oculis illum inspexerant, leui capitis nutu significassent, ut à conuitijs desisteret. Qui cum destitisset, tum Cæua gratulabūdus, Archimedes non potuisset, inquit, melius describere: næ tu mi Barbate egregius es artifex, qui suis coloribus illum tam belle depinxeris. Tum Barbatus ad illos conuersus, quos Ciceronianos sciebat, Ignoscite, inquit, si in uestro Cicerone laudando, nimiū parcus fui: non est commissum inuidia, aut maleuolentiā, sed certa quadam pigritia, quam Brigherasij unā cum Io. Baptista Ripano contraxi. Sustulerunt omnes cachinnum. Ego quoque ita prolixè risi, ut nunc etiam oculi, genæ, & latera cōdoleant. Hieremias qui plus alijs egre tulisse uidebatur, quod tam effusus conuitiator fuisset, quantum potuit blande his uerbis Barbatū compellauit. HIEREMIAS. Vbi quæso te Barbate didicisti tam docte conuitiari, tamq̃ maledicū esse, qui sanctissimæ illius heroinæ perpetua consuetudine fruaris: quæ nemini maledicit, quæ de omnibus perhonorificè

norificè & sentit & loquitur, quæ se totam Christo tradidit, de illiusq; erga nos beneficijs nunquam non loquitur. Prehendit illū pallio ad alia festinantem Casatus, rogatq; nomen mulieris dicat, id uehementer contendebant Seripandi; istuc ipsum rogabat Piochetus. Tum ille: Non possum non uehementer admirari, hanc uobis illustrem foeminam incognitam esse: cum nulla iam sit tam deserta regio, quo illius sanctitatis fama non peruaserit. Cui non cognita, & perspecta est Margaritæ Cacheranæ religio: quæ Ioāni Cacherano Vosaschi regulo nupsit; quæ Hieronymam Boëtam, foeminam lectissimam, & pudicissimam, à Petrarchæ studijs, ad sacras traduxit literas: cuius exemplo Angela Beccharia, Francisca Laetiuata, Clara Maggiolina, Faustina Stampa, Margarita Archinta, ad Euangelicam philosophiam se contulerunt: quæ nobis Octauianum, quem hic præsentem conspiciatis, peperit. Erubuit Barbatus, ingenui sui pudoris non oblitus, ueniamq; deprecatus, quòd in maledicentiam tam effusus fuisset. Cui Philoponus ea lege, atque gratia condonari uoluit, si plures reperirētur illius sen-

b s tentiæ

tentiæ, alioqui interminatus est haud pro-
 cul abfuturum infortunium. Rogatus est
 Volascus suam sententiam; qui non graua-
 tè, sed ut est ingenio eleganti, tenacissimacq;
 memoria, nulla præfatione sic cœpit: Ego
 illū hominem fuisse elatū, superciliosum, &
 supra mortales omnes iactabundum existi-
 mo, idc̄q; primum ex ea epistola colligo, quā
 ad Atticum scripsit: ubi narrat, quæ facta
 fuerit cōsurrectio, ut illum circumsteterint
 iudices, & aperte iugula pro sui capitis sa-
 lute Clodio ostentarint. Item oratio pro le-
 ge Manilia XVI. Familiarium, & XIII. Li-
 ber de claris oratoribus: Primus Officiorū:
 Oratio pro A. Cæcinnā, cōtra Rullum, con-
 tra Catilinam: Itē epistola ad Lentulū con-
 firmant me magis in mea opinione. Sed cū
 tertio Officiorū uideo suum ocium Aphri-
 cani ocio præferre, ita fio in hac sentētia ob-
 stinatus, ut ab ea nulla ratione depelli pos-
 sim. Taceo cum Bruto scribit, nullo præsi-
 dio Antonium quatefecisse. Item cum ad
 Atticum suo aduentu reuiuiscere iustitiam,
 abstinentiā. Item VII. actione contra Ver-
 rem, ubi magistratus suos commemorat.
 Item quando ad Appium scribit, Quod di-
 fertum

sertum non fuerit, ne meum dixeris. Præter hæc IX. Famil. ad Papirium Pætum. huc accedit: Sedebamus in puppi, clauūq; tenebamus. Quis uero illud sine stomacho audiat, cum dicit, suum librum totum Isocratis *μυροδύκτου*, atq; omnes eius discipulorum arculas consumpsisse. Item, suo exemplo nō modo alios ad scribendū excitatos, sed planè deterritos. Quis æquis auribus illud audiat, se Græcam nationem conturbasse & in suis Philippicis Demosthenē enituisse. Itē, Nam mihi scito à Regibus ultimis allatas esse literas, quibus mihi gratias agant, quod Reges mea sententia appellauerim. Item cū dicit, non erunt satis eruditi, quibus nostra cognita non fuerint. Sed stultus ego qui id uobis ostendere coner, quod uel cæco perspicuum est, quasi illum possitis in manus sumere quin uel altera pagella nō se pdat. Neque satis dispicere possum, si uera sunt quæ modo Barbatus dicebat (ut omnino uera esse credo) quanquàm uisus sit modestiæ fines excedere, unde ille sibi tam altos sumeret spiritus. Stupebant omnes Vofaschi eloquentiam: uidebatur enim aureum orationis flumen fundere. Mainardus uero, qui

qui è regione illius sedebat, sæpe præ magna admiratione manus tollebat, uerissima affirmans, quæ ille dixerat: Sedq; animaduertisse Ciceronianis omnibus id uitij insitum esse dicebat. His auditis, omniũ oculi in eos cõiecti sunt, qui Ciceroniani habebantur: qui cum se nihil cõmotos aut perturbatos indicassent, uisq; potius fuissent assentiri, & in aliorum sententiã descendere, magna est orta lætitiã: Nam prius formidolosi nimium erant, diffidenterq; quod in animo habebant efferebant, quòd in eo cõfessu Ciceronianos aliquot esse certò scirent. Erant autem, qui maxime iudicarentur Ciceroniani, illi duo Seripandi, & Caimus. Itaq; posteaquàm ille timor sublatus est, quisque cõpit illum maledictis flagellare, exquisitissimisq; supplicijs dignũ iudicare. Dum hæc aguntur, ecce Placitus Sangrius & Marius Galeottus præstanti ingenio, splendidoq; apud suos loco nati. Nemo non illorum insperato aduentu magnam præsetulit lætitiã, omniumq; consensu decretum est, ut quidquid illi de Cicerone sensissent, id ratum haberetur, perinde ac si de tripode pfectum esset. Tum Sangrius, Vtinam mihi quid

quiduis potius aliud imperauissetis : uerebatur enim ne Seripandos, quos unice amabat, & quorum consilijs intimus erat, offenderet. Sed ubi rescuiuit illos in sententiam nostram pertractos, quo esset, fuissetq; semper in Ciceronem animo, paucis declarauit. Qualis uero illi uideretur prolixiori oratione profecutus est, periniquum, & maledicentissimum ubiq; appellans, cui summa uoluptas esset, præclara omnia maledictis profequi, totisq; uoluminibus conscindere. Cui pepercit illa procax lingua: in quæ non euomuit suum uirus: quem nõ in certamen prouocauit? Taxauit primo libro de Finibus Epicurum cum gregalibus suis, illius opinionem non intelligens, ex suo ingenio, ut inquit poëta nescio quis, alienos mores fingebat. Credebat Epicureos de ea uoluptate loqui, qua sensus titillantur, & iucunde ac dulciter permouentur, quam stolidè pecudes sectantur; cui se totum ipse dedicarat, & constringendum tradiderat. Sed deceptus est, ut in plerisq; omnibus. II. libro de Finibus damnat Gorgiam, uirum peritissimum, ijsq; artibus excultum & perpolitum, quas qui habent, eruditi apellantur. Quinto

Tuscula

Tusculana. Socratem uirum sanctissimum, qui philosophiam è cœlo in terram deuocauit, qui Apollinis oraculo sapientissimus iudicatus est, damnat. Theophrastum, qui rerum causas tam diligenter, tantisque sudoribus perquisiuit, & inuentas nobis tradidit: quem Aristoteles tanti faciebat, ut neminem pluris. Perstringit Aegyptios religiosissimos, quos Plato perdiscendi gratia adiuuit, ad quos Dei familiarissime diuertebant, & conuiuia liberè cum illis agitare cõsueuerant. Audet hic scycophanta II. de Diuinatione Caldeos, gentẽ tam sanctam, tam piã, exagitare. Eodem loco in Astrologos, petulantissime inuehitur: primo de legibus in Herodotum, historicorum omnium mea, doctorumque sententia diligentissimum acerbissimus est: in Theopompum, omnibus ingenuis artibus instructum, in Gracchos nobilissimos & eloquentissimos. Primo Officiorum. Cynicos philosophos prestantissimos. II. Offic. Panetium, uirum apprime doctum. III. Romulum, quẽ ob uitæ, morumque innocentiam in numerum deorum relatum credidit antiquitas. Quot modis lacerat Antonium ciuem prestantissimum,

finum, imperatorem strenuum, & qui de Reip. ornamentis magis quàm de sua salute sollicitus esset. Ad Quintum fratrem Græcam nationem, à quibus leges, doctrinæq; ornamenta habuimus: cui optimo quidem iure ingenij acumen, & optimarū artiū cognitionē tribuimus, grauissimis afficit conuictijs. Pro M. Fonteio Gallorū testimonia eleuat, impietatis accusat, atq; miris modis insectatur. Et sunt Galli tam dissoluti, tam suæ existimationis parum amantes, ut illius scripta imprimant, legant, circumferant, & quod non minime insanie argumentum est, ad uerbum ediscāt. Longum esset, si uelim omnes percensere qui illius linguæ ictus pertulerunt, & quorum existimationem ille conatus est labefactare. Quis nescit Catilinam, quo nec melior, nec clarior quisquàm fuit, ab eo acerbissime laceratum. Pari furore Cæsarem & palam, & clanculum mordebat. Sic & Sallustium, cuius splendorē longe lateq; se protendentem ferre non poterat. Sic in Rullum ciuem cum primis grauem: Sic in Tuberonem, Pansam, C. Memmium, Clodium, Pisonem, Vatinium, Verrem uiros clarissimos se gessit. Equidē nisi uobis

uobis mea prolixitate molestus esse time-
 rem, facerem ut nihil liquidius esset, quàm
 nullum unquam in lucem editum sic flagi-
 tiosum, & rapacem, alienæq; dignitatis hos-
 tem, tam crudelem. Sed spero Galeottum
 meum id uobis cōmonstraturum apertius,
 idq; paucioribus comprehensurū. Cui Ga-
 leottus, Facile, inquit, tibi omnia assentior:
 nec mihi hoc pro meo pudore assumam, ut
 melius & breuius Ciceronis uitia tanquàm
 in tabula spectanda proponere possim: Ali-
 quid tamen & ipse dicam, tum ut uobis mo-
 rem geram, qui me id rogatis, quod pro ue-
 stro in me iure imperare poteratis: tum ne
 planè mutus inter tot facundos uidear. Si
 cuiusq; scripta possunt de hominum inge-
 nio testificari, credo illum fuisse hominem
 effœminatam, formidolosum, ingratum, &
 intemperantē: quod si quid mihi uel aram-
 tenēs iurasset, nunquam adduci potuissem,
 ut ei fidem haberem. Sed postquam ex eius
 scriptis id colligo, credam necessum est. Si
 quis posteriores epistolas, quas ad Atticū
 scripsit, legerit, is profecto perspicuè uide-
 bit illius molliciem. Quoties cōqueritur se
 totum in luctu, & mœrore consumi, nihilq;
 esse ma

esse mali, quod non in illius fortunã incur-
 rere uideretur, ubiq; luget: hominũ frequen-
 tias reformidat; amicorum conspectum fu-
 gitat, cælebritates odit, lucem aspicere uix
 potest, mauultq; ruri agere, ubi fluctus nu-
 meret, & lacertas captet, quàm in urbe aut
 amicis operam nauare, aut in aliquo ocio cū
 dignitate coniuncto uitam traducere. Illa
 uero inculcatio Tulliola delitiæ meæ, &
 paruus Cicero, non ne effœminati animi
 indices sunt nec dubij nec obscuro? Vultis
 illius effœminatum animum magis habere
 perspectum, & cognitum? illam legite epi-
 stolam, quæ Seruio Sulpitio inscripta est:
 nihil uidebitis mollius, nihil putidius. In
 XIII. Famil. magis se prodit. Quàm uero
 fuerit in honestis rebus, quæ illi facile æter-
 nam famã conciliare potuissent timidi atq;
 abiecti animi, declarant oratorij libri, decla-
 rant epistolæ suæ, declarat oratio, quam pro
 A. Cluentio habuit. Subijciam illius uerba
 quo res testatior sit: Semper equidem ma-
 gno cum metu incipio dicere: quotiescunq;
 dico, toties in iudiciũ uideor uenire. In pri-
 ma actione contra Verrem: Cum illius tem-
 poris in mentem uenit, quo citato reo dicen-
 dum

c

dum

dum est, non solum commoueor animo, sed toto corpore perhorresco. Ausus est tamen homo amentissimus XI. Famil. Brutū magni & excelsi animi uirum timiditatis incusare. De sua ingratitude satis liquet, ex abalienato Q. fratris, Terētiae, multorumq; aliorum animo. De sua uero intemperantia fecit me certiore *δυσχερὰ καὶ ἰσχυρὰ ἐπιπέτα πᾶσι, καὶ διαρροια*: de quibus in epistola ad Gallum conqueritur, quæ certe, ut ipse uidetur fateri, non aliunde proueniunt. At illam lippitudinem, qua se infestari, & cum Attico, & cum Quinto fratre grauiter conqueritur, putatis nimia inedia natam: Erratis si alia causa obortā putatis, quàm ex ingluuie, & bibacitate: ita doctissimus Hippocrates sensit. Rem satis notam, magis etiā cognitam facit epistola quam Papirio Peto scripsit, in qua se dicit cruditate malle perire, quàm fame. Cū tamen in epistola ad Atticum senatores quosdam irrideat, quos famēs magis, quàm fama cōmouisset. Non ne solitus erat sæpe inuocatus ad conuiuia accedere: Non ne quasi mus esset, alienum semper edebat cibū. Cur putatis aperuisse ludum, docuisseq; declamitare, nisi ut haberet

beret qua ratione crapulã exhalaret? Sunt multæ aliæ familiares epistolæ, quæ helluonem fuisse aperte demonstrent. Nolo nunc omnia ad uiuum refecare, ne me id odio, aut maleuolentia adductum facere existimetis. Erat ille oculis inflammatis, buccisq; fluentibus præ magna indignatione cū perorasset. Casatus uero ad illum conuersus, Dic mihi quæso Galeotte, quid faceres, si ille impurus tibi obuiam ueniret; certe quantum coniectura auguror (nisi hæc iracundia, quã prætefers deferbuisset) omnes illi dentes labefactares, raperes, contunderes, ac cerebrū dispergeres, nullam habens sui consulatus rationem. Multa huiusmodi ultro citroq; iactata fuerunt priusquàm Balsianus assurgeret, quo *πολιλωότερον* adhuc uidi neminẽ, uoce quidem suauissima, sed exigua, ita coepit: Sanè miror clarissimi uiri, quod cū huius ornamenta cõmemorare constitueritis, illius recunditas uirtutes nemo adhuc denarrarit; permittite quæso ut perpetua oratione illius & naturæ & doctrinæ ornamenta, quæ me puto bene cognita habere, ijs nota faciam, qui non adhuc satis nouerunt. Libenter omnes assenserunt; nouerant illum esse

esse cum facetum, tum disertum, & in Ciceroniana lectione usq; à paruulo exercitatū. Qui cum omnes attentos uidisset, in hunc modum loqui cœpit: Non possent (si quid iudico) illa quæ dicta sunt, ueriora esse: minor tamen nonnulla pretermis̃sa quæ illi magis peculiaria esse nemo negauerit. Illud itaq; in primis dicam, deinde ad alia ueniã, quæ Ciceronianos nostros prorsus, exulcerabunt. Non arbitror in hanc lucem uenisse quẽquã ingenio ad assentationẽ tam apposito, ut in alijs rebus, quæ libero homine dignæ sunt, ab omnibus superat, ita in adulando facile omnes superat: quanquã in XIII. lib. epistolarum ad Atticum turpem dicat assentationem esse. Sed si cupitis nosse loca, ubi egregie magis aduletur, legite ama-
bo uos in IX. Famil. epistolã, quã ad Dolobellam scribit, cum dicit, libentius omnes meas laudes ad te transfuderim, q̃ aliquam partem exhauserim ex tuis. VIII. uero Famil. ad Volumnium: Opus est mihi limatulo & polito iudicio, interioribusq; tuis literis. Orationem, quam pro domo sua habuit, præterea ad Curionem. Si illic singulari sua adulatione non satisfacit, illam adite quam ad M.

ad M. Cælium proconsulem : Si ibi non cumulate satisfactum fuerit, illā legite, quam ad Cælium Curulem: Si neq; hic, neq; illic satis aperte putidas eius adulationes deprehendere poteritis, multæ ex ijs quas ad Atticum scriptas reliquit cōtestabuntur fuisse ad adulationes natum: neque quicquā ab eo tam uehementer ac diligenter curatum. Pollicitus sum uobis me paucis meam dicturum sententiam alioqui citassem plusq; sexcenta loca, ubi suarum adulationum impressa sunt uestigia, sanè quā illustria. Ad grauiora nunc mea festinat oratio, neq; finit longiorem esse: satis mihi sit quasi digito commonstrasse fontes, unde illa uberius peti possint, quemadmodum & ab alijs factitatum uideo: alioqui si uelim omnia, quæ possim, in medium adferre, & non liceret hinc ad multam usq; noctem discedere, & fortasse Philopono morbū augeremus, quo leuatum cupimus. Ego sæpius admirari soleo, qui fit ut Cicero tanti fiat, passimq; pater eloquentiæ appelletur. Illum multi bonarum Artium studiosi tum carmine, tum soluta oratione celebrant: nulli non est in ore, pueri circumferunt, iuuenes in sinu gestant,

stant, senes amplectuntur, exosculantur, in oculis ferunt, dilaudant, electissimis uerbis, grauissimisq; sententijs refertū prædicant. Admirantur in eo dicendi uehementiam, & ut solitus est dicere Aluuisius Vopiscus tonitrua ac fulmina. Taceo prudēs alias ineptias, ut est illa nostri Hieremiæ qui cum legisset in epistola Ciceronis: Accumbebam hora nona: Statuerat nolle accumbere nisi hora nona. Ego primum in eo doctrinam nec nosco nec probo: Sed potius, ut ipse ad Atticum scribens, de se ipso dicit, nihil est illo inertius, retusioriq; ingenio. Cū oblatu illi fuisset Serapionis liber, quo nullus apertior aut candidior, ne millesimam quidem partem intellexit, ut ipse ad Atticum fatetur. Sic enim inquit, Et quod inter nos dicere liceat uix millesimam partem intelligo: nullæ tamen illic tractabantur materie graues. Stilus erat pellucidus, nullis scatebat mendis. Præter hæc pollicitus fuerat Attico, se de Geographia aliquid scripturū: Sed statim perterrefactus, nihil amplius inquit cōfirmo: Sic enim complexus otium sum, ut ab eo diuelli non queā. Scripsit Topica quædam, & imperfecte scripsit neque

plene

plene tractauit: uix tamen dici potest quanta difficultate id præstiterit. Nulla erat in eo antiquitatis notitia, nulla rerum gestarum peritia. Cœpit ætate iam deuexa & tradere se Historiæ, & signa conquirere: neque id tantum ut ullam rerum antiquarum cognitionem haberet, quàm ut domum orna-
ret quam libidinibus semper patere uoluit. Legite quæso illas suas questiones, & paulo accuratius rem attendite: nihil languidius, nihil spinosius. In suis argumentationibus nunquam non peccat ut dialectici loquuntur in petitione principij: interdum cauillos quosdam habet, sophista indignos (ne quid grauius dicam) Facetias uero quas improbissimus scurra negligeret. Possent mihi aliquis (nec immerito) obijcere, si tanta est hominis & imperitia & infantia, quò factum est, ut tam præclara ingenij sui monimenta reliquerit? Quibus ita breuiter responsum uolo: Primum nihil me in eo præclarum animaduertisse, sed esto multa sint præclara: illud uobis persuasissimum sit, ab eo aut erepta, aut surrepta fuisse. Utebatur familiariter doctis & disertis hominibus: non quod illi id cuperent uel ab aliquo ille insinuaretur: sed se

ipsum (ut erat temerarius, & nullo pudore) ingerēbat. Habebat præterea Pomponium Atticum, à quo puto plæraquæ omnia illa, quæ sibi adscribit, edita fuisse. Erat Pomponius uir sane bonus, sed huius consuetudine, conuictu, consilijs ita deprauatus est, ut illo nullus esset deterior: semper tamen Ciceronem excipio. Hic in huius gratiã Græcorum bibliothecas expilabat, undiquæ aut furto aut precibus, aut uí, aut largitionibus libros eruebant. Ita factum est, ut Antij mirificam haberet librorum copiam. Habuit præterea Attici libros, uniuersamquæ fratris Pætii bibliothecam, qua nulla fuit unquam instructior, nec ea quidem quã Ptolomæus extruxit. De illis sumebat, & ex bonis faciebat pessima. Hinc illæ mendæ quæ in eius libris uisuntur, hinc tot desiderantur suorum librorum indiligētia. Si fuisset in studijs tam inflammatus, in ijsquæ tantos habuisset progressus, nūquam fieri potuisset, ut senex literas odisset, quemadmodū Valerius testatur, quem autorem libentissime sequor. Ego certò scio, nulla posse in literarum studijs peccata committi, quæ ille turpissime nō admiserit. nulla est in orationibus uehementia,

mentia, nulli aculei, nulla sentio spicula. Multæ sunt in eo cacophonix, multa male coherentia, uerba sordida, obsoleta, incompta, horrida, inculta, stridula: Solœcismi multi, infinita improprie dicta, absurde metaphoræ, multa nimium longe petita. Damnat ipse tamen in Pomponio quædam nimium horride dicta. Dic mihi Cicero, an nō horride dictum impatientem, nigror, opinatio, beatitas, passio, rotundare, tornare, uisum, hillara uita, adulat, petessunt, Appietas, & lentulitas, abstergebo, hillarus, Terminalia, compromissum: non modo, pro, nō modo non: nummatio, indolere, semigrare, sequeltrium, latinienses, debitio, reliquas dies, albatu, fuluiaster, domo me tenui, in ante diem, illudere existimationi, desperare saluti, In discrimen esse, in potestatem esse, in frontem inscriptum: sciscere, pro sancire: latere mihi, Quidem certe, facere admirabilitatem: possunt oculi, pro ualent oculi: potiri pacem, quod si (ut es) cessabis, laceffam: pro, ut facis: ut essem, pro qualis essem: exagerare rem familiarem, pro amplificare: exarserit, pro exorta sit: extrahere rem, pro, in longum ducere: creui hereditatem, multis

c s simis.

simis. Ille cacophoniam non ne in mentem ueniebant: citabo aliquot: illam in primis, Cecilliam saluere nostris iubebis literis, & ualebis à meo Cicerone. Item, actionemque queramus, opus esse necesse non esse se quoniam, ut ais is, sis is, lutulentus sus, nos inter nos, re recenti: quam aspere: & plane stoice dicta sunt illa, saltare, id est, imitari: saltat Demosthenem, scindere, pro participem facere: uerum, id est, iustum: infici artibus, pro instrui, clam uos, Robora Pop. Rom. Legite epistolam quam XIII, Famil. Tironi scribit, multa improprie dicta offendetis: non mihi possunt ex tempore ita in mentem uenire. Certe quotiescumque illum lego (lego autem sapissime quo non nullorum insaniam satisfaciam) ita me Deus bene amet, si non grammaticulum uideor legere, praesertim cum ille mihi satis quidem inepte conetur explicare, quae differentia sit inter pugnare & repugnare: unde dicta sit fides: quid perierare: amicitiam ab amore dictam: quae sit inter fateri & profiteri differentia: quid deiectionem: quid detrudi: cum dat armati definitionem: Quid sit discriminis inter amare & diligere: unde ostenta, portenta, monstra, prodigiaque

digiaçq; dicta sint : cum declarat uirtutem à
 uiro dictam : cum docet quid callidus , quid
 uersutus : cum differentiam assignat inuidiæ
 & inuidentiæ : ægritudinis & ægrotationis :
 item , inter gaudere & lætari : Non ne sunt
 hæc digna quæ à tanto philosopho , & à tam
 facundo oratore tractentur ? Dispeream nisi
 pædagogi nostri istæc melius tractassent.
 Quot rudiſculæ locutiones in eo sunt au-
 tore , à quibus rustici abhorrent , ut illa ad
 Curionem , Opus est nobis dux & autor :
 Putare pro nihilo : Pestilentia abiit de loco :
 Interfectus est ab uno de illis : Pecuniã nu-
 merauit de suo : De uiuo trahit : Sum totus
 uester , & esse debeo : Bene mane uenit ad
 me : Addo de meo : De principio studuit ani-
 mus occurrere . Emit de Rupilio . Totus est
 his flosculis respersus : Cũ tamen dicat III.
 de Oratore : Me maior in uerbis , quàm in
 sententijs eligendis labor & cura torquet .
 Ad Quintum fratrem scribit . Quid Poëma
 exigat , ipse pangendis carminibus tam ap-
 tus , ac asinus ad lyram : Pudet in ijs diutius
 esse . Dicant mihi Ciceroniani , si piaculum
 putant à Cicerone dissentire , ut potè ab ho-
 mine qui nec falli , nec fallere posset , cur me
 tuebat

tuebat Pomponij miniatulas cerulas? Cur Brutus, & Atticus tot illius errata corrigebant? Cur Asinius & Licinius in eo tanta obseruarunt animaduersione digna? Cur se toties purgat, memoriæ peccatum fuisse? Cur Volumnij elimatū requirit iudiciū? Omitto illud, inhibere remos, & Piræum. Sunt enim illa lippis & tonsoribus nota, & à mediocriter doctis animaduersa. Excusabunt illum fortasse Ciceroniani, Græcarū literarum studio abductū, non potuisse Latinis literis tam diligentem operam nauare. Sed si ostendero illū in Græcis parum promouisse, quid tum dicēt? estultitia ut opinor illos ad insaniam redigā. Dicam qua duar coniectura. Primū cum in Officijs Cyrifili Historiam narrat imperfectam, mancā, & mutilatam; cum dicit Demosthenem illi non satisfacere, nec suas implere aures. Item cum sæpe in epistolis multa Græcè dicat, quæ melius & expressius latinè dicuntur: ita ut ad ostentationē id omnino facere uideatur. Cum Græcos dicit nō habere quomodo dicant ineptū; ita & faciem. Concurrunt alia, quæ hanc meam cōiecturam exaugeant; ut Endelechig uocabulum ab eo non intel-

intellectum. Cum Aiacem loco Hectoris loquentem facit: Cum Agamemnonis nomen pro Vlyssis nomine ponit: item cum dicit Vlysses suorum neminē cognouisse & alia persimilia, Mouet etiam me Argiropili Bizantijs autoritas, qui ita sensit: mouēt me quæ perperam uertit. Non est igitur Cicerone nec Latine nec Græcè doctus. Infinita dat in oratorijs præceptionibus documenta, quæ ipse in suis libris ne in somnis quidem seruat, Adulator est, Maledicus, effœminatus, natus abdomini & uentri, iactabundus, gloriæ nimium cupidus, fundi nostri calamitas, per quem tot incommoda in Romanā Remp. importata fuerunt: cuius scelere Romanæ uires conciderunt: & tam stulti, tam negligentes erimus, ut illum à nobis nō abijciamus: & ut Romani illum exilio mulctarunt, ne ad illius uitia conuere uiderent, nos erimus segniores: Enim uero si nobis nostra cara est existimatio, nihil loci in re tanta esse debet segnitiae aut sordidae, quin de illo sumatur supplicium, quod si fecerimus laudabunt omnes consilium nostrum, recte factum dicent. Si uero negligemus culpabunt plurimi nosq; eorū
uitijs

uitijs assentiri existimabunt nisi male mul-
 ctetur. Ne unus quidē fuit, qui non huic
 rei assentiretur, Balsianumq̄ infinitis lau-
 dibus in cœlum tolleret. Cœpta est iniri ras-
 tio, quo potissimum supplicio afficiendus
 esset hic scelestus. Alij in eculeum insuendū
 dicebant; alij fumo extinguedum, qui tota
 uita fumos uendidisset, tenebrasq̄ iudici-
 bus offudisset; alij tollendum in crucem; alij
 ex editiore loco deturbandum, quod tot de
 suo deturbasset loco, suisq̄ euertisset fortu-
 nis; alij laqueo esse illi frangendam gulam.
 Sed Cæua meus humani ingenij mansue-
 ticq̄ animi, ut potius in exilium mitteretur
 persuadebat; cuius sententia nō admodum
 displicuit. Sed unus restabat scrupulus, qui
 nos male haberet, quo terrarum relegāus
 esset ut magis, asperiusq̄ adfligeretur. Hic
 rursus uariatum est sententijs, Casatus in
 Paphlagoniæ tenebras; Boëtus in Cappa-
 dotiæ solitudinem; Alij ad Indos; alij in Bi-
 thiniam; alij in Numidiam; alij in ultimas
 terras amandandum; Hieremias contende-
 bat relegandum in Iulij Camilli theatrum,
 id autem dicebat quo indulgentius tractas-
 retur; sciebat enim illum esse Ciceroni adeo
 addi

addictum ut pro illius commodis ac ornamentis nihil non facturum esset : huius sententiæ uehementer ab omnibus reclamatum est : uidebatur enim aut parum prudenter aut callide nimis excogitata. In Galliam non uidebatur relegandus, tum quod illic auditum esset nonnullos esse Ciceronianos, tum quod Galli nimium humani sint. Verebamur præterea ne si ad Claudium Fornerium, aut alium e suis fratribus peruenisset, mitius multo & honorificentius tractaretur quam domi à sua Terentia, aut ab eleganti Tullio. Nemini placuit illum ad Britannos mittere, partim propter Reginaldum Polum, partim quod Bononiæ nouissemus legatum quendam Britanum hominem, qui postea ex Italia in Hispaniam cum Cæsare profectus est, qui sic Ciceronis lectione delectaretur, ut omnem uocem exhorreret quam apud illum non legisset. In Germania & Polonia significatum fuerat undique Ciceronianos exoriri. Hispani uidebantur in externos nimium officiosi. Tandem summo animorum consensu in Scythiam Relegatus est, Factumque Decretum, ut si quis unquam uel de reuocando illum ab exilio cogit

cogitasset, pari plecteretur poena; hic etiam assenserunt. Si quis præterea illius libros legisset, aut alios legere suafisset, aut penès se retinuisset, eandem incurreret poenam: Recitatū est publicè, & clara uoce decretū quod adscribere placuit ne quid te cēlatum esset, possesq; & alijs quo ordine res gesta fiet cōmodius narrare. DECRETVM; M. T. CICERONEM OB EIVS PESSIMA FLAGITIA, ET ANIMADVERTENDA FACINORA, LIBERALIVM; QVE DISCIPLINARVM IMPERITIAM PERPETVO MVLCTAMVS EXILIO; SIMILI POENA ILLOS OMNES, QVI VEL VNVM VERBUM DE EO REVOCANDO FECERINT, AVT ILLIVS SCRIPTA LEGERINT. Decreto recitato, Statuam summo factam artificio quæ autore & consuasore nobili uiro Ioan. Francisco Stampa erecta fuerat, deturbant, frangunt, dissipant, & comminuunt. His peractis non sine magna omnium lætitia Philoponus, quemadmodum præscriperant medici coenæ se dedit, nos uero quanquam ita inuitaremur ut ferè penulas scinderent, in nostra tecta exultantes ac serio

ac serio triumphantes perinde ac si Turcam
in uincula coniectum Romam perduxisses
mus, discessimus.

C I C E R O

R E V O C A

T V S.

POSTEA QVAM omni-
bus innotuit Ciceronem
utriusq; linguæ Imperitia,
grauissimisq; criminibus
conuictum, & ad extremū
in exilium actū fuisse; ma-
gni in urbe ac foro toto inter studiosos ex-
citati sunt tumultus, & uehementes ac iras-
cundæ expostulationes. Querelis, lamenta-
tionibusq; complebantur omnia: scelerate
factum detestabatur. Lugebat equester or-
do, moerebant ciues, squallebant quotquot
bonarum artium professores erant, demissi
afflictiq; uidebantur boni omnes: quid plu-
ra? Ipsæ, ipsæ mulierculæ & manus in coelū
tendere, & pro illius restitutione uota fas-
cere,

cere, imagines suspendere non desinebant. Decretæ sunt communi consilio supplicationes. Coactus est studiosorum omnium senatus: E' uillis (quo se animi gratia disertissimi patroni contulerant) mox accersiti sunt, disquiricq; coeptum est, num iustis ac legitimis de causis ex urbe, tam eximia uirtus, tamq; excellens industria indicta causa pulsa fuisset. Illius scripta diligenter excutiuntur: que ab aduersarijs inuidiosè potius quàm uerè obiecta fuerant, non minus accurate expenduntur: cumq; purgatum illud, à calumnijs uindicatum, & in urbem restitutum cuperent, non omnino inter se consentiebant, qua nam ratione id fieri commodius posset, ne temere quippiam ab eis factum calumniarètur aduersarij, & aliorum atq; factum esset, acciperent. Hermes Stampa, & Ioannes Moronus officijs, usu, consuetudine coniunctissimi, & Antistites uigilantis. suadebant, ut alicui diserto & prudenti patrono Ciceronis tuendi ac ornandi prouincia daretur: qui & si multa, ob egregias animi dotes gratia, & autoritate essent, omnibus tamen suffragijs præteriti sunt: magisq; placuit, ut idē tenor seruaretur in defen

defendendo, qui in calumniando seruatus
 fuisset, quod cum omnibus placuisset, illis
 ipsis etiam qui prius aliter senserant, coe-
 ptum est agi de restituendo: nōnihil tamen
 immutata ratione: dateq; sunt priores defen-
 sionis partes Stampæ, & Morono: Secundę
 Gabrieli Florentię, & Gabrio Panegarolæ:
 Tertię uero, Hieronymo Pecchio, & Anto-
 nio Francisco Crespo, qui & passis uelis ad
 eloquentiã contendebāt, & propter sua in
 Rempub. merita omnibus gratiosi erant:
 sicq; Moronus (ut narrationem hęc in com-
 pendium quàm maxime possim conferam)
 aggressus est: Non possum non uehemen-
 ter admirari uiri clarissimi, quæ insania aut
 quæ Furia illos agitarint, ut in hunc diuī-
 num hominem tam petulanter & contu-
 meliose debaccharentur, eumq; mulctarent
 exilio, qui dignus fuisset totius terræ orbis
 imperio, & per quem ab exilio tot in patriã
 reuocati sunt. Multa me hercules illi obie-
 cta fuerunt, quæ facile si uelim nō solum in-
 firmare, ac debilitare, sed planè delere, &
 abstergere possim. Sed quia placuit hęc de-
 fensionē in tres partes distribuere, ita meū
 dicēdi ardorem attemperabo, ut alijs etiam

magis disertis magisque in hac dicendi facultate exercitatis sit defendendi locus. Criminabantur aduersarij nihil posse illo autore pestilentius legi; eorum nomen silentio inuoluam, ne exulceratum animum, uel leuiter pungam, Multi calumniantur imperitiam & iniquam religionem. Interdicunt maxime lectionem libri de Fato, de Diuinatione, & III. Offic. quod dixerit, non esse inferendam iniuriam, nisi prior laccessitus fueris; neque animaduertunt in hac parte Ciceronem se se ad animorum imbecillitatem demittere, quemadmodum in Bibliorū libris à Deo Opt. Max. factum legimus, cū obstinatis Iudæis repudiij libellum concederet, Nouerat prudentis. Cicero, Nō posse facile affectus euelli; ob id (ne illos quos suis præceptionibus instituendos acceperat, nimium acerbe exasperare uideretur) eam adiecit particulam. Parem animaduertito prudentiam in Paulo Tarsensi, quando Corinthijs, multa secundum indulgentiam (sic enim ipse loquitur) & non secundum imperium concedit. Quod ad alia loca pertinet, Meminerint Ciceronē academicum in utramque partem disputare, rei tamen ueritatem

ritatem modicus tenere, & pro ea solitum decertare non minore eloquentia, studio, & contentione, ac si pro aris & focis decertaret. Ego certe quotiescunq; illum lego, non iuris consultum, non Rhetorem aliquem, sed Christianissimum hominem, sed eximiū quendam euangelij præconem uideor mihi legere: tot tantaq; in eo autore comperio, quæ cum Christiana religione faciunt: ut illud, Ad inferos paricidij pœnas luent: Animum æternum esse: Animaduertenda peccata: Bonum semper beatum: Cum explicat quanta sit conscientiæ uis. Item cum dicit, Errare cuius uis hominis esse, at in errore perseverare, insipientis: Cū uero irridet Iudæorum superstitionem, Quem propheta tam aut apostolum non contemno: Cum Ambitum damnat, ipseq; de Ambitu fert legem: Cum monet non minus otij, quam negotij rationem extare debere. Parentum ferendas iniurias: Parentes carissimos habendos: Pacis nomen dulce. Sed cum dicit pietatem omnium uirtutum esse fundamentum, non ne planè cum Paulo concordat: Cum meminit uitæ perpetuæ: cū dolorem peccati æternum adfirmat: cum assentatio-

nem turpem : cum dicit bellum esse sua uis-
 tia nosse; Blasphemias mittendas : Quando
 uero ad Atticū scribens dicit, Nostris pec-
 catis incidimus in has ærūnas, Vacare cul-
 pa magum est solatium : Humana ferenda:
 Cum uero dicit, In uno salutem periclitan-
 dam, non ne ad euangelicum illud adluden-
 re uoluit, Expedit unum hominem mori,
 ne tota gens pereat. Ad quod etiam poëta
 adludens, cecinit, Vnum pro multis dabi-
 tur caput. Cum ad Brutum scribens dicit,
 Liberos patrum scelera luere, non ne origi-
 nis peccatum significat? Non ne cum eo fa-
 cit, Patres comederunt uuam acerbam, &
 dentes filiorum facti sunt stupidi? Cum ad
 eundem dicit, Animos hominum incertos:
 cum eo concordat, Vanum & imperscruta-
 bile est cor hominis. Cū dicit, Peccati me-
 dicinam esse confessionem; non ne cum di-
 uinis literis, pontificumq; placitis consen-
 tit? Item, Salutem desperandam eius qui ue-
 ritatem audire nolit. Cum mentionem facit
 Philippica prima de supplicationibus mor-
 tuorum. Cum dicit peccata paria : non ne
 facit cum illo, Qui peccauerit in uno, factus
 est omnium reus? Cum dicit uitam mortua-
 lium

lium mortem; Mortem non esse accelerandam; Mortem omnibus incertam; Morendum non esse citra Dei iussum, qui uitam dedit; Mori non esse miserum. Item ex VI. de Repub. Mortem esse præsentem uitam; Hominem non esse qui uidetur, sed mens; Cum asserit mundum per diuinam prouidentiam administrari; Cum nos dicit natos ad agendum; non ne cum Iob concordare uidetur qui Hominem ad laborem natum prædicat; Cum dicit neminẽ se odisse. Item cum III. de Natura Deorum, Peccatum conscientiaẽ pondus appellat. Cum Tusculanarum quæstionum V. Paupertatem commendat. Dum tollit superstitionem, atque à Religione seiungit. Non ne fatetur Augustinus, illius Hortensium mutasse suos omnes affectus, atque in Deum conuertisse? An non Cicero sæpissime turbulentis illis temporibus Reipub. pacem peperit? Si cum M. Antonio pacem recusauit, prudenter fecit; nam simulata pace omnia fuisset depopulatus; diuina, humanaq; omnia peruertisset ille nepharius. Itaq; sic statuo, ut quàm paucissimis complectar, non posse melius suas horas collocare studiosum iuuenem, quam

si illas Cicerone legēdo impenderit. Hic finem loquendi fecit, omniumq; animi uisi sunt recreati. Tum Hermes Stampa, qui plus cæteris omnibus illius condemnatio- nem inique tulerat, singularibus primū uerbis Morono gratias egit, quod tam fa- cundum, tamq; strenuum defensorem egis- set; deinde nonnulla aduersariorum crimis na diluere cœpit: Obiecerant enim, illū esse nimium gloriæ cupidū. Quis enim, inquit, ille, qui non Laudis cupiditate trahatur? Vertetis uos illi uitio, quod excelsi animi, quod generosi spiritus semper habitum est? Non ne Apostolus Tarsensis gloria, plus cæteris laborauisse; Non aliunde quàm à Deo patre Optimo Max. euangelium suū accepisse; Non māducauisse gratis panem; Restitisse in faciem Petro. Quàm sæpissime Hieronymus, Augustinus, Ambrosius in- dicauerūt se gloriæ cupidos? Sed quod Phi- losophos gloriæ cupidos præstrinxerit, pro- pterea factum arbitrōr, quod illi de cōtem- nenda gloria iam libris editis præcepissent. Turpe omnino est, de eodem crimine alios accusare, quo ipse non uaces. Sed hæc fri- uola sunt, & in digna de quibus uerba pro-
lixius

lixius fiant. Ad alia uenio, Illum elatum, & iactabundum adfirmant. Facile uideri possit elatus homo, penes quem sit Reip. summa, necis & uitæ potestas; q̄ ius diceret, qui fori Rex esset, qui sceleratorum hominum nefarios conatus reprimeret, qui coniurationes patefaceret, qui uastitatem ab urbe, cædem à ciuium suorum capite, uel cum ipsius uitæ discrimine depelleret, qui Rempub. à summa miseria, ad summam traduceret lætitiã. Non est iactabundus Cicero; fallitur quisquis illum iactabundum existimat sed si quæ commemorat quæ ad illius laudem facere uideantur, ob id factum suspicor, ut inde sibi posteri exempla præclarè factorũ sumerent; nisi enim clarissima illius gesta fuissent, non tantum ei tribuisset Atticus, quãtum ubiq̄ tribuit, neque solus est qui illi plurimum tribuat. Quantũ quæso Seruius Sulpitius? Quantum Dolobella? quantum Papirius? quantum Plancus? quantum Cæsar? quantũ Pompeius? quantum Brutus? Cupit Luceñ scriptis res suas consignari, nõ ut uirtutis præmium, aut insigne honoris, aut monumentum laudis habeat; tantum ne earum rerum memoria in

d s termo

tremoreretur. Commemorant loca quædã,
 ubi sua narrat facinora, & res à se gestas.
 Ridiculi sunt, & se ridendos præbēt tam fri-
 gidis calūnijs. Ad quē igitur spectabat illa
 narrare? Quis illa melius nouerat? Ego istã
 in homine tam præclaro nimiam iactantiam
 nec uideo, nec agnosco. Sentio potius in eo
 incredibilem modestiam, ita ut Lucillum
 amicū intimum malit debito testimonio
 priuare, quàm id cum sua laude cōmunicas-
 re. O' incredibilem, & propè diuinam mo-
 destiã. Non ne modestissimus est, cum ni-
 hil se dicit inertius? Infinita sunt, unde sui
 pudoris suæq; modestiæ exempla sumi po-
 tuissent, præsertim in suis concionibus. Sed
 maligni semper exquirunt, quod detrahāt,
 quod calumnientur. Postquàm imitari non
 possunt, ad calūnias, ad quas facilis est trãs-
 missio, confugiunt. Dum hæc agit, nimium
 fortasse uehementer condoluit illi latus (est
 enim ualetudine imbecilla, laterumq; exis-
 gua firmitate) quo factum est, ut in medio
 suæ orationis cursu uela contrahere, ac opi-
 nione nostra celerius perorare compulsus
 sit. Huic alij defensores successerunt. Nes-
 gant primum illum mollem, aut effœminat-
 tum;

tum: sed ingenio miti, & placido: Illosq; bar-
 baros, Timones, humanitatis & cōmunis
 sensus expertes uocant, qui uitio dederint
 uxoris & filiorum charitatem. Quod certe
 non fecissent si liberūm conceptam dulce-
 dinem animo inclusam continerent. Si lus-
 get, si se in squallore prædicat, quis tam fer-
 reus, qui non doleat, qui nō ingemiscat, qui
 non frontem feriat, si se ab eo desertum uis-
 derit, quem ipse omni officio, ac potius pie-
 tate aliquando sit complexus, de quo sit q̄
 optime meritus & in quem omnia profecta
 sint quæ ab amicissimo animo proficisci so-
 lent. Rus profectus est, non ut lepusculis
 insidias strueret, aut auibus tendiculas po-
 neret, aut lacertas captaret: sed ut se totum
 studijs philosophiæ traderet: nam cum in
 urbe erat ob magnam saluatorum frequen-
 tiam non ita se in literarum studijs abdere
 poterat. Videte quæso quanto calumnian-
 di studio flagrent qui neque pati possint
 ut libere respiret, rus-que ut sese honeste
 oblectet, concedat. Si suum ocium Aphri-
 cani ocio præfert, iure quidem optimo, id fa-
 cit: nam Cicero sui otij fructum nec leuem,
 neque contemnendum nobis exhibuit. Tas
 xarunt

xarunt illū quòd adulator effret. Bone Deus
 quàm sunt iniqui, Si minus honorifice de
 quopiam loquatur, aut non ñs ornet laudi-
 bus quibus ipsi cuperent, continuo maledi-
 cum clamitant. Alienæ gloriæ inuidum uo-
 ciferantur, mirasq; excitant tragœdias. Si
 laudet, adulatorem dicunt. Quis possit ho-
 rum dura ingenia perferre, ac pati? Ego cer-
 tē malim quiduis potius perpeti, quàm cum
 hoc hominum genere uel paucorum dierū
 consuetudinem institutam habere. Præter
 hæc perfidum, impostorem, rapacem uoci-
 tant, cum miræ fuerit sanctitatis, & conti-
 nentiæ. Si tam rapax fuisset, ut illi falsò cri-
 minantur superasset Crassum diuitiis, faci-
 leq; omnium uicos & prata contempsisset.
 Sed ne dubita, ne uereare Cicero, illustrabit
 amplitudinem tuam insignis hæc contume-
 lia, nec minus honorifica tibi erunt horum
 hominum quos in hoc confesso uideo præ-
 clara de te iudicia, quàm fuerit illa iudicum
 consurrectio, quæ pro tua salute facta est. Et
 si uenenatis horum linguis percutiare, quā-
 quàm te contendant, florebis tu magis atq;
 magis, & quemadmodum fœnogræcum,
 quo plus conculcatur, ac pedibus protra-
 hitur,

hitur, eo nitidius & floridius assurgit, ita tu magis splendidus ac conspectior fies, licet pessimi homines omnē dent operā, & toto pectore conuistantur nihilq; (quantum in se) est) prætermittant quod ad infuscandum istum tuum splendorem faciat: quem multa doctrina, plurimo tractandæ Reipub. usu, uitæ innocentia & rectitudine tibi comparasti. Dabunt illi omnino pœnas tante iniquitatis. Videor mihi P. C. exaudire ipsam Ciceronis uocem queribundam quod cum de eo condemnando ageretur nemo patrocinium susceperit, nemo uel exiguam amoris significationem dederit. Cum tamen & prudentia & facundia bellissime instructi essent, eorūq; dicendi ac intelligendi magistro usi fuissent. Verum quid facias mi Cicerone si in hęc temporum iniquitatem incidimus, si non grati animi amplius conspiciantur, si nō est in ijs fides in quibus summa esse deberet, fer queso bono ac forti animo quemadmodum & alias Fortunæ iniurias perferre solitus es, noli cuiusq; iniuria animi tui magnitudinem inflectere. ostende nunc etiam illum tuum animum fortem, Constantem & intrepidum, quē tantopere nefarij

nefarij, & uoluntate perditī homines exti-
 mescebant: quo nitebatur Respub. Cuius
 fauore ac beneuolentia libere respirabant
 calamitosi: in quem prospiciebant munici-
 pia nostra, quo recreabātur Populi Roma-
 ni amici: Quo consternebantur atque ani-
 mis cadebant hostes nostri, ne putes nunc
 illam tuam uirtutem, illos tuos neruos, illos
 aculeos qui reconditi sunt ab aduersarijs
 tuis, eorum petulanti, & procaci lingua ex-
 cusos fuisse. Eadem nunc sunt de te bonorū
 iudicia, quæ aliàs fuerunt, eandem tibi ser-
 uant uoluntatem, eandē præstant pietatem,
 nihil decessit de illo pristino amore, quin po-
 tius (quantum ego perspicio) tanta facta est
 accessio, ut nunc quidem amare, antea di-
 lexisse uideātur. Dirumpantur licet tui ad-
 uersarij. Nunc raræ & eximiae tuæ uirtutes
 ab omnibus collaudātur, libri tui omnibus
 uigent, non modo Italis sed & Transalpinis
 qui aliàs abhorrere uidebantur. Omnibus
 perspecta est animi tui pietas, & gratitudo
 nulli non cognitum est Ciceronem pruden-
 tia, acumine, uenustate & subtilitate, tum
 uero eloquentia, uarietate, copia facile o-
 mnium principem esse, per te Romanæ lin-
 guæ

guæ fines amplificati sunt, tu adflictam semper protexisti eloquentiam. Tu scriptis tuis quæ ob elegantiam & puritatem ab omnibus & adamantur, & cupidissime leguntur, quæ Latinæ linguæ uox esset indicasti, à te omnia præclara, grata & iucunda nobis accidunt, nihil ex te prodit non sanctum, emunctum, perpolitum, & numeris omnibus absolutum. Ob id cōuerto ego mediusfidius in stuporē, sicut Niobe stupidior. Cur illi tanto mentis errore adficientur, ut istam tuam uirtutem, istam tuam prudentiam, sanctitatem & religionem non agnoscant, sed te potius conuictis onerent. Equidem sæpissime de hac re cogitanti, non potest in mentem uenire qua ratione persuasi, sic te male accipiant. O' stolidos homines quis uos fascinauit? Quis occæcauit? Quis mentem abstulit? Cur Ciceronem quo non fuit unquam neque nostra, neque patrum memoria sanctior tot contumelijs adficitis? & tam strenue ad illius perniciem incumbitis? Equidem, P. Quantū ego existimo, sed fortasse uaticinor, male peribunt quotquot in huius sanctissimi uiri damnum & exitium coniurarunt. Nō possunt felices exitus habere, qui

quæ mala habuerunt initia. Vexabat illos tum aliquis *κακὸς αἴτιος*, cū hanc susciperent mentem ac uoluntatem. Dicunt præterea, fuisse Italix ruinam & calamitatem, quam ex bello & uastitate toties cum fortunarum capitiscq; sui periculo eripuerat. Nullæ impendebant procellæ quas ille nō antea prospiceret, prospectas senatui nunciaret; ac se mox ne in Reipublicæ (quæ sua uita semper illi carior fuit) damnum ac exitiū erumperent compararet. Nulli excitabātur fluctus quos ille sua prudentia non coerceret ac mitigaret; ita ut è media morte reseruatus existimaretur, ne penitus Roma cōcideret. Nō enim poterat occumbere Cicero, quin eodē motu labefactata rueret etiam Respublica. Cum illo boni omnes & Reipublicæ amantes, uoluntate, mente, studio, ac uoce consentiebant. Perditi uero & scelesti ab illius consuetudine refugiebant; illius genium reformidabant, conspectum fugitabāt. Erat in eius uultu seueritas quædā comitati aspersa. Cum incredibili morum suauitate. Scurram appellarunt, quod facetiis & iis quidē honestis scateret. Nunquā tantus mœror cuiusquàm animū occupare potuit, quin una
ambula

ambulatiuncula omnē mœrorē pelleret & exhauriret. Ingratitudinis etiam cōdemnarunt, idēq; stolidē, ex ab alienato Terentię & Quinti fratris animo colligunt. Primum, Quis nescit fœminas leues, & lubricæ fidei esse. Cupiebat illa novos amores, ut faciunt plerēq; omnes incōstantes, rapaces, perfidē, ob id à Cicerone desciuit. Non poterat bonus ille Cicerone & studijs tantam operā nauare, miseris omniq; præsidio destitutos, inopes à pecuniâ, & ab amicis, subleuare, & illius nephariæ mulieris libidinem saturare quā sexcenti salacissimi homines non saturassent. De Quinto fratre, si apud illū plus poterant iniquorum hominum calumniæ, q̄ sua erga illum beneficia, quid faceret? In nullos ingratum fuisse uideo quin potius illius animū & gratum & memorem exosculor, ac suspicio, Ea erat animi ingratitude ut ceteris omnibus satisfaceret, sibi ipsi nunquam, uitamq; existimaret acerbā, si in aliorum causa nō idem fecisset quod alios in sua causa fecisse cognouisset. Obiectant inconsistentiam, quòd modo rē affirmet, modo neget: quod Aristoteles, quod Plato etiā, diuino uir ingenio, sæpe facit. Dum aliorum
e opinio

opinionem recitat, aliter sentit, atq; cū suam sententiā declarat. Interdū de mente sapientum loquitur, interdum uulgi opinionē recitat. Si multos laudat, & eosdē uituperat, non sine causa id fit. Nā quæso dicite mihi, quis tam pfectus, ac plenē beatus, ut perpetuo sit laudandus? At uos nimium propēsi estis ad calumnias, Illius laudes tacite preteritis: quæ uero ad ignominiā (uestro quidem iudicio) rapere potestis, uerbose, & loquaciter illa dilatatis, & quantū potestis exageratis. Sed (quantū ego opinione auguror) breuī fiet, ut facti pœnitētes, cōmeritā pœnam totidem uerbis deprecemini, & turpiter à uestra decedatis sentētia. Latrant in eū, q̄ intemperans, quod nimiū bibax; afferunt morbos quosdam, quibus adflīctaretur; afferunt cruditatē, & lippitudinem; citant doctissimū Hippocratem. Primū ego affirmo, non semper crapula illos morbos aduenire; sed nimia lassitudine, nullaq; ciborum facta cōcoctione; uel lectioni, uel scriptioni se dabat statim post assumptos cibos. Itā erat studijs incēsus, ut nullum remitteret tempus, neq; se respiceret. Hinc ortæ sunt illæ ægritudines, & nō aliunde. Præter hæc lippitudo mor

Quod morbus est, q̄ conuictu alios inficit: itaq̄ fieri potuit, ut alicuius consuetudine eo sit morbo contaminatus. Multa alia blatterāt, sed indigna sunt, quæ uel recenseantur. Per illū dicunt plurima fuisse in Rempub. mala importata, & splendide mentiuntur. Quot claris uiris maleuolentissimorum hominū nequitia orbata fuisset Respub. nisi ille obstitisset? Quot innocentes uiri, splendido & summo loco nati illo defendente absoluti sunt? Nisi illius grauisima autoritas intercessisset, iudicia refrixissent, leges abolētæ, oppressi boni, perditī uero rerū potiti fuissent. Nemo unquàm fuit tanta temperantia, nemo illo abstinentior: quis præterea illo fuit aut probitate, aut innocentia, aut optimarum artium studio, aut ullo genere laudis præstātior? Nullius tantum fuit flumen ingenij, nulla dicēdi aut scribēdi tanta uis tātaq̄ copia: Nullus unquàm officiosior: declarāt tot epistolæ cōmendatitiæ, tot cōsolatoriæ, obiurgatoriæ. Quis unquàm placabilior: nam communis concordia causa grauisissimas quasq̄ iniurias uoluntaria obliuione contere solebat. Quis tam facilis, ad deponendā offensionem? Cui unquàm suā

e 2 operam

operam denegauit? uel cui ipse eam ultero non detulit? Quot per illum defensi cū miseris, tum opibus & gratia potētissimi? Quis non summopere concupiuit in illius amicitiam insinuari propter multas suauitates ingenij, officij, & humanitatis suæ? Non ne miseris, & inuidorum hominum calumnia oppressi, ad illius patrociniū, tanq̄ in tutissimum portū confugiebant? In finitum esset illius omnes uirtutes narrare, in tanta præsertim tēporis angustia. Illud semper omnibus persuasissimum fuit, grauissimum fuisse uirum, fidei plenum, summa animi moderatione & equitate, constantem, eximia comitate gratiosum & amandum, ingenio acri & uehementi, doctrina recōdita, & qui omnes excelluerit cum scriptionis elegantia & candore stili, tum plane diligētia & fide, nullius philosophiæ partis ignarum. Quid reliquā uitæ constantiam commemorem? dignitatem, liberalitatem, moderationem in priuatis rebus, splendorem in publicis, ut semel finiam, nemo unquam animo aut spe maiora suscepit, qui sibi illius memoriam & imaginem proponendam non putarit. Quo fit, ut magis demirer inueniri posse homines
tam

tam pusilli animi & malevolentia ieiuni, ac inanis, qui tantam uirtutem extinctam cupiant, exterminandam curent. O' deplorandam amentiam, O' facinus animaduertendum. Da quæso Pater optime Maxime ñs omnibus resipiscenciam, fac bone Deus suum agnoscat erratum. Fac uideant quàm turpiter delirarint, qui tot Calumnias sanctissimo Ciceroni struxerunt, atq; uir & impressione euertere conati sunt, qui tot in illum maledicta euomuerint atra bile perciti: quæ cadere non possunt in hos mores, in hunc pudorem, in hanc uitam, in hunc hominem, qui nihil unquam deliquerit: qui patriam non læserit, sed potius eximia sua uirtute hostilem ciuium mentem uindicauit, perniciosumq; restrinxit furorẽ, qui improbe non uixerit, qui nõ audaciæ, sed uirtutis reus citatur. Qui ob honestissime laudatissimeq; actam uitam: Qui ob præstantiam in studijs ingenuarum artium, nunc à nõnullis in exilium mittitur. Sed non potuisset illius animi magnitudo inflecti, etiam si duriore pœna adflactus fuisset. Nullo malo adfectus est Cicero, nullũ ipse hoc exilio sensit incommodum. Nos incõmoda, nos mala

omnia pertulimus, qui illius sanctissima & iucundissima cōsuetudine caruimus, quantum præterea de nostra existimatione imminutum ac detractum existimatis qui tam eximiae uirtutis nullam habuimus rationē. Ipsi Barbari agresti duroq; ingenio præditi nos irrident, subsannant, & multis modis despiciatui habent. Sperantq; breui futurū ut illis barbariores simus, nisi actutum reuocetur Cicero, à quo lingua nostra exposita, pectus sanctissimis moribus, optimisq; disciplinis excoli possit. Quid igitur cessamus? Cur tam pigri sumus? Quorsum erat opus defendere innocentiam, pietatem, clementiam, iustitiam? Pari ratione defendendus erit ille Deus Opt. Max. cuius sapientiam, prolixam beneficamq; naturam nulla cogitatione comprehendere possumus, si quotiescunq; iniqui suæ iniquitatis & malæ consuetudinis bene memores uolent in bonos uiros impressionem facere: cogendus erit senatus, parādæ defensiones, nuncq; libere respirare licebit, nuncq; non facessent negotium, non desistent molestiā exhibere. Nam hinc ipsi petunt omnē uoluptatem, omnem lētitiā, hinc omnia sua gaudia deriuant

riuant, hac esca enutriuntur, fouentur, hic suas habent delicias; sublato calumniandi studio uitam acerbam ducunt, uiuere poenitet, nullo certo loco consistunt, non homines sed laruae uidentur. Sed redeo ad calumnias, redeo ad ea quae obiecerunt. Non conor in praesentia refutare quae turbulentiss. ille Scelustius uerius, quam Salustius, obiecit: nam seipsum ita egregie defendit, ut illum suscepti oneris ualde poenituerit. Hucusque sunt progressi secundi Defensores, qui postquam perorarunt, quotquot illic aderant, omnibus exultarunt laetitibus, ita ut pro gaudio penes desipere uiderentur. Iam sui Ciceronis reditum gratulabantur; iam complectebantur, in manibusque habere uidebantur. Cum alij defensores suas partes non minore eloquentia & grauitate agere coeperunt: illaque diluere, quae ad ingenij, doctrinaeque ornamenta pertinerent. Exprobrarant quod Serapionis librum non intellexisset. Primum autor erat insulsus, de industria obscurus: totum librum ἀλληγορίας obscurarat & insuscauerat, multa etiam γινώμασι complectebatur & librariorum rustica manu descriptus erat, mendis praeterea undique scatens, integri uersus desiderabant. Totus

erat deformatus & corruptus. De geographia uero, Si nō prestitit qd' Attico pollicitus fuerat, summæ occupationes quas pro Rep. sustinebat in causâ fuerūt, & omnino præstat abstinere q̄ tã fœde labi, turpiterq̄ peccare, atq̄ peccatū cū à Græcis tū à Latinis animaduerto. Quoties putatis interpellatus fuisset amicorū salutatiōibus? quoties auocatus Reip. negotiis? itaq̄ cū uideret nō posse eo tpe id cōmode fieri, maluit in tempus minus alienū differre, q̄ ea quę p̄ficere nō potuisset, temere aggredi. Dicūt historię nullā habuisse cognitionem, cū tamen esset *ἱστορίων τὰς* & id colligūt ex epistola quadā ad Pompo. Atticū, ubi dicit, Ego nūc historię me trado, nō qd' tū Historias legere inciperet, ut isti omnino intelligere uident. Sed tū Historias scribere inciperet, quæ si nunc nō extāt, iniquitate temporū cōmissum existimo. Damnant in eo eloquentiā, qua nulla unq̄ fuit magis eloquēs, nullius dictio tam mūda, tam simplex, tã uariā, modo assurgit, modo humi reptare uideť, modo seuera ac planē stoica, modo ridens & luxuriāns: quē nō reficit; quē nō recreat illa beata & diuina

na

na eloquētia: ubi tātus uerborū cultus: ubi
 tam eximius orationis splendor: ubi tā præ-
 clara ornamenta, quem non rapit, afficit, ac
 immutat illius oratio plena salibus, non Atti-
 cis tantū sed romanis, qui falsiores & magis
 urbani sunt. Hac eloquētia quā isti nūc nul-
 lo præditi iudicio damnāt & uituperant, ini-
 micorū impetum propulsare ac propellere
 potuit. Hac eloquentia ne ciues sui occide-
 rent, ardoreꝝ flāmeꝝ conflagrarēt prouidit.
 Hac eloquentia tot innocentes iuuit. Hac
 eloquentia tot salutaria consilia S. P. Q. Ro-
 mano dedit. Hac eloquentia nobilium clau-
 stra perfregit, & effecit ut excelsō & illustri
 loco sita illius laus esset, fecit ut ex obscuro
 clarissimus euaderet, fecit ut omnium oculi
 in illū conuerterentur, illumꝝ sapientem, illū
 patrem patrię appellarēt. Calumniātur Ci-
 ceronianos nimium redundantes, elumbes,
 meticulosos & steriles esse. Ego uerò omnē
 orationem squallidam, male coherētem, im-
 puram, & scythicismis respersam uideo, nisi
 Ciceronianā dictionem exprimere pro sua
 uirili conetur, & ad illius imitationem ma-
 num & artem dirigat. Pauca scribunt, inqui-
 unt nostri aduersarij: esto, quanto satius est
 e s pauca

pauca scribere quæ multa perperam. Illa quæ
 ab eis tractantur sunt castigatiora, sunt ma-
 gis limata, sunt politiora, sunt ἀθηκώτερα,
 sunt μουσικώτερα. Legite quæ Sadoletus &
 Bembus, uiri nunc quæ satis laudati tradiderunt
 & male peream nisi in eorum lectione con-
 senescere discupiat. Legite quæ Machlini-
 sis orator Christophorus Longolius pepit
 & nulla unquam uobis legendi oborietur faties-
 tas. Legite quæ P. Alcionius, nunc quæ medius
 fidius illa uos lectione defatigatos sentietis.
 Quid si legeretis centum illas questiones
 quas Hieronymus Seripandus conscripsit,
 diceretis omnino non ab homine quopiam,
 sed ab angelica mente conscriptas; illas mihi
 inspiciundi copiam fecit Neapoli illius di-
 scipline mirificus emulato Hieremias Lan-
 dus, quo nomine, me illi perpetuo obstri-
 ctum non solum confiteor, sed etiam gaudeo.
 Sed cur hunc nunc capio laborem? Credite
 mihi, nulli Ciceronem effingere ac emulari
 connituntur, qui eò non perueniant exiguo
 temporis spacio, ut inter eloquentissimos ha-
 beri possint, unus certe Iulius Camillus fidem
 facere potest, quantum sit discriminis inter
 Ciceronianorum scripta & eorum qui sibi Cice-
 ronem

ronē imitandū nō proposuerūt, quanq̄ nūllā adhuc illius scripta (quod sciā) de typis in uulgus emanarūt. Legi ego tamen nōnulla quę clarissimus uir Io. Vosellus Mōtis Trosterij regulus legēda dedit, ne uiuā Patres si quid purius aut candidius scribi possit: est præterea ingenio pangēdis carminibus amabili, liberalibus doctrinis, sacraçq̄ disciplina instructus, in Ethruscis literis tantos habet processus, ut Ethruscam nationem cōturbarit, quo fit, ut in spem ueniam plura præstaturum suo theatro q̄ polliceatur. Non ijs contenti nostri *luxuriosi*, dicunt Ciceronianos non posse ex tempore loqui. Perfricuerūt isti, ut credo, frontē, nihil illos pudet tam splendide mentiri. Quousq̄ nostra abutentur patientia? Quousq̄ illorum nos furor eludet? Quousq̄ P. C. feretis tantā petulantiam? Feretis ne hoc impune? nōne sumetis supplicium de tam aperto & impudēti mendacio? Quis nescit multos ubiq̄ Ciceronianos esse, qui tam prompte, tam celeriter loquātur, ut ad extemporalem hanc eloquentiam nati uideantur? dixi ubiq̄, cū nouerim in Germania philippum Melan, Symonē Gryneū, Ioannē ex Vlma, qui gręcas literas

litteras prius Taurini frequenti auditorio, nunc summa laude Neapoli proficitur: in Gallia Beraldū, N. Regiū: in Polonia Osiū & Volfangum: in Italia Flamminiū, Fondulum, Ricciū Lugiesem, Thomā Ricciū Vejetinū, Corbettam, Caimum, Oliuā, Flaviū capellam, & Hieremiam nostrum, quem Ciceronianū dici pudet, cum interim nihil legat, tractet, diurnaꝫ aut nocturna manu præter Ciceronem uerset: sed timet fortasse ne cū Hieronymo uapulet. Pudeat, timeat, ut ei libitum fuerit: me certe pudet quotiescunq; aliud lego, quoties ex ore uox aliqua excidat quā apud Ciceronem nō legerim. Postremo condemnarunt q̄ græce peritus non esset, Proh fidem hominum non est græce peritus qui tam facile græca utebatur lingua atq; uernacula, qui græca carmina scribebat, qui ex tempore græce orauit, Cuius ob os Grai ora obuertebant sua. Istuc ipsum sensisse Argyropilum adfirmāt. Citant me hercules religiosum testem, hominē grēcū. Quis nescit græcam nationē fidem, testimoniorumq; religionē nunq; coluisse? Hui, tanti ne est unus exuriens Græculus ut huius amplitudini uel tenuē notā inurere possit?

At dicent

At dicent, Philelphum quoq; taxasse Ciceronem, quòd endelechie uocabulum nò intellexerit. Videte quos testes mihi citent: nunc mèdacem Græcum, nunc hominē qui grāmatorū canones nunq; exceſſerat. Si quid librariorū imprudētia, aut ſciolorū inſcītia peccatū eſt, id uni Ciceroni aſcribūt, in illum tranſferūt omne peccatū, in illū omnē reijciunt culpā. Fuerunt poſtremi deſenſores alijs qui antea orauerant, paulo prolixiores: & ita omnia diluerunt, ut ne leue quidē crimē præterierint, quod non purgarēt: planeq; oſtenderunt, nihil unq; ab eo profectū quod ſanctum, quod perfectum ingenio, ac elaboratū industria nò eſſet, quamq; ei multa cū uitio turpitudineq; coniuncta obiecerint, præter Solœciſmos, & horrida quædam quę illi calūniandi ſtudio ducti collegerāt, illis nempe facile uidebūtur horrida qui toti horridi & ſpinofi ſunt. Vt em̄ febre laborātibus omnia amara uidētur, ſic iſtis horridis & barbaris horrida atq; barbara uidētur omnia. Sed ijs, qui oculos & aures eruditas habent in delitijs erūt & in officio, illuſtrioribusq; ſentēt ijs, cupidiffime uſurpabūtur. Cum ij poſtremi peroraſſent, conſtitutūq; fuiſſet

fuiſſet, ut Cic. reuocaret, magnus eſt excita-
 tus plauſus, incredibiliq; gaudio elati clami-
 tare cœperūt, ac ſi inſanirēt, ò factū bene, ò
 factū bene. Delecti fuerunt ſex ſplendidi ui-
 ri qui illū ſenatus nomine reuocarent. Fue-
 rūt autē Thomas Tyriacus Caſſani diſcipu-
 lus, uir multa pietate & induſtria, Spiritus
 Mōticellus acri & perpolito iudicio, Euge-
 nius Mitus uir planè bonus & officioſus,
 Arnoldus Coloniēſis iuuenis cū pius tū do-
 ctus, Antonius Sonerius cōmemorabili pie-
 tate ac uirtute præditus, Vincentius Fabri-
 tius græce & latine doctiſs. Qui omnes & ſi
 à faciūdiā belliffime parati eſſent, uix potue-
 runt impetrare à barbaris illius reditū, tan-
 tam iam paucorū dierum interuallo ſibi gra-
 tiam conciliarat, ita ingenij ſui facilitate, hu-
 manitate, illorū fera pectora emolliuerat: ca-
 debāt illis lachrymæ, cū diſcederet & illius
 loci quē habitabat optimates omnes ad mul-
 tum itineris comitati ſunt. Cum nunſiatum
 eſt illius aduentū appropinquare, ſignifica-
 uerant autē mutatis ad celeritatē iumentis,
 rurfus ſenatus decreto alij ſex delecti ſunt,
 qui bombicinis uestibus ad talos uſque de-
 miſſis illi honoris cauſa obuiā procederent.
 Fuerunt

Fuerunt (si recte memini) Nicol. Prouana, Casāder Collimartialis cū collega suo Gotifredo, Ioā. petrus Buzzius, M. Antonius Beolchus, Paulus Frumētus. Kal. Ianuarij. Anno ab orbe redēpto M. D. XXXIIII. Urbem ingressus, honorificentissimeq; exceptus, tantam in urbe nostra lētitiā excitauit, ut urbis quoq; mœnia intranti arridere uiderentur. Perductus in senatū orationem luculentissimam habuit: Sequenti die data est prouincia nobili uiro Io. Baptistę Lactuato ut loco demolitæ statuæ aliā curaret nō minori artificio & impensa extruendā, qđ ille cum libenter, tū etiam diligenter præstitit: itaq; Ciceronē, ut par erat, æterna triumphalauide decorarūt. Hi uero qui illū reduxerūt donati sunt annulo aureo, torque & patera argentea, illis qui obuiā processerant, splendidam uestem mira elaboratā arte dederūt. Rumpebantur inuidia aduersarij dum hæc agerētur, metuebantq; infortuniū aliquod. Subornarūt itaq; uiros opibus & gratia florentes qui pro illis intercederēt. Ignotum est, ea lege atq; gratia, ut ad Cicerōis genua procumbentes ueniā deprecarentur. Tantū quatuor inuenti sunt qui supplices delicti ueniam

ueniam peterent, inter quos fuit Hieremias eremitanus, qui disertissima oratione se purgavit, Si quid ab eo commissum fuisset, id maleuolentissimorum hominum quos sibi in consiliū adhibere solebat suasu factū, esse posthac daturum operam, ne quicquid ab eo unquam fieret quod ad imminuendam Ciceronis dignitatem faceret in conspectu patrum promisit, Condonatū est, dataque sunt diplomata. His omnibus peractis tubarū mirifico & suauis sono deducti fuerunt in amplissimā arcem quam aulaeis & tapetis ex Syria aduectis à summo ad imum usque constrauerant. Quid postea acciderit nescio, nam mihi Romam per dispositos equos proficiscendū fuit ob nonnulla ampla nec satis expedita negotia. Sed puto te, de omnibus quae post meum discessum consecuta sunt, partim amicorum literis & nuntiis certiolem factum, partim etiam ipso rumore multa ad te perlata existimo. Bene uale,

F I N I S.

